

Demokratizacija volilnega sistema

KOMUNIKACIJA z NSi

From: Janez Pogorelec

Sent: Tuesday, January 14, 2025

Spoštovani, dve stvari sta tu precej problematični. Najprej ne drži, da so "Rezultati referenduma so prvič pokazali, da več kot 71 % državljanov (volivcev) zahteva demokratizacijo volilnega sistema **oz. uvedbo kombiniranega sistema**." Podpore je dobil zgolj preferenčni glas, referendumsko vprašanje se je glasilo: Ali ste za to, da se za volitve poslank in poslancev v Državni zbor Republike Slovenije uvede preferenčni glas, ki bo zagotovil odločilen vpliv volivcev na izbiro poslanca?« Nič več in nič manj. A vsekakor pomembna odločitev, sprejeta s prepričljivo večino. Precej me je presenetilo tudi vaše razmišljanje o iskanju "nelegitimnih" oziroma izven sistemskih poti za doseg vaših ciljev glede volilnega sistema.

Takih poti, vsaj znotraj naše ustave ni, mimo poslancev in dvotretjinske večine v Državnem zboru ne bo šlo. Revolucije ali česa podobnega pa si najbrž nihče ne želi?

Lepo pozdrav vsem Janez Pogorelec

Odgovor Emila Milana Pintarja

From: SINTEZA

Sent: Tuesday, January 15, 2025

Spoštovani g. Pogorelec,

V SINTEZI-KCD in NSVS smo veseli vašega odziva na naše razprave o kruti usodi sprejemanja novega volilnega sistema, ki traja že od leta 1996. Ob sprejemanju sedanjega volilnega sistema leta 1992 smo poslanci (točneje, delegati vseh treh zborov takratne Skupščine) zapisali, da sprejemamo začasen sistem, namenjen enkratni uporabi (volitvam leta 1992), ki ga je treba nato analizirati in odpraviti napake, ki se bodo verjetno odkrile. Ta sistem, v rahlo poslabšani verziji, velja še danes.

Temeljna napaka sedanjega sistema je seveda v tem, da so vsi volilni postopki praktično vezani na politične stranke, ki v tajnosti (spisek kandidatov določi organ politične stranke na zaprti seji, potrdijo ga podpisi treh poslancev, itd.) izberejo »nosilne kandidate« (praviloma so to ožja vodstva strank) in jim nato z manipulacijami zagotovijo prednosti za vnaprejšnjo izvolitev. Še več: naše politične stranke so uzurpirale pravico določanja volilnega sistema, oblikovanja volilnih okrajev po svojem okusu, določile nekorekten sistem izračunavanja volilnih rezultatov, deformirale referendumsko zakonodajo, itd. Zato imamo danes zadušljivo strankokracijo namesto demokracije.

Spoštovani g. Pogorelec, vse to dobro veste. Zato ne verjamemo, da mislite iskreno, da bi zgolj uvedba preferenčnega glasu v osiromašeni obliki (torej ne kot obveznega in absolutnega) odpravila vse te anomalije. Razumemo tudi, zakaj je NSi predlog svojega modela sprememb ZVDZ namenoma predstavila v neustavni obliki, (volitev 92 poslancev v 18 volilnih enotah): s svojim predlogom ni mislila resno, potrebovala ga je zgolj kot alibi! Vse bolj očitno je, da edino Svoboda še razmišlja o izpolnitvi referendumske obveze, kar bodo volivci verjetno znali ceniti. Za vse ostale stranke pa velja, da je bilo vztrajanje na orakeljski obliki referendumskega vprašanja zgolj dokaz sprenevedanja, da podpirajo referendum in imajo namen spoštovati rezultate.

Kar pa zadeva naše razmišljanje o ustavnosti oz. Vaš očitek, da načrtujemo »revolucijo«, pa samo naslednje: že dolgo opozarjamo, da imamo v Sloveniji neke vrste akutno »ustavno krizo«. Državni zbor oz. parlamentarne stranke že leta v nasprotju z decidiranimi določili Ustave RS in zakoni in pozivi Ustavnega sodišča ne ustanovijo pokrajin, ne uravnotežijo velikosti volilnih okrajev, ne oblikujejo

volilnega sistema, ki bi volivcem zagotavljal odločujoč vpliv, itd. Vse samo zato, da ohranjajo svoje privilegije, možnost manipulacije, zadovoljevanje zasebnih namesto javnih interesov, itd.

Kdo torej deluje ne-ustavno ali celo proti-ustavno? In dalje: ali je oblikovanje nekakšne »ljudske skupščine«, ki jo oblikujejo državljani, torej ljudstvo, ki je nosilec suverenosti, sploh lahko ne-ustavno ali celo proti-ustavno? Ali je razmišljanje v tej smeri res kot »načrtovanje revolucije«? Sta Islandija in Irska, ki sta se šele po tej poti izvili iz diktature skorumpiranih političnih strank (in na njih temelječih mafijskih bančnih združenj), da bi na novo oblikovale demokratični volilni sistem, res izvedle tisti tip revolucije, na katerega aludirate? Seveda ne. Nasprotno: ustavo in volilni sistem sta uveljavili na najbolj demokratični način, ki je mogoč: z referendumom.

Nekaj podobnega pri nas ta trenutek skoraj ni mogoče: politične stranke ste povsem uničile možnost legitimnega referendumskega odločanja ljudstva.

Mogoče pa bi morali razpravo o tem, kako spremeniti volilni sistem po legalni poti, začeti z dogovorom političnih strank o referendumu z zavezujočimi rezultati? In to na način, ki se ga stranke poslužujete, kadar ste primorane odločati o čem za vas neugodnem (npr. o pokojninski reformi ali obdavčenju premoženja in podobno). Takrat prelistajte sami sebe in s primerno dozo privoščljivosti oz. hudobije sprejmete nekaj, kar bo začelo veljati, ko vas ne bo več v Parlamentu.

Mogoče pa je to rešilni korak iz začaranega kroga: dogovorimo se za resnično demokratizacijo volilnega sistema, ki pa še ne bo veljala za volitve 2026, temveč šele za tiste 2030? Se začnemo pogovarjati o tem, spoštovani g. Pogorelec?

S spoštovanjem in pozdravi Emil Milan Pintar

From 2: Janez Pogorelec → Emilu Milanu Pintarju

Čet 16. Jan 2025 18:48

Spoštovani g. Pintar,

seveda se vsi strinjamo, da sedanji volilni sistem z volilnimi okraji strankam omogoča, da one namesto ljudi odločijo o tem, kateri kandidati bodo izvoljeni, oziroma natančneje, s tem ko lahko posamezne kandidate postavijo v izvoljive volilne okraje, imajo odločilni vpliv na izvolitev one in ne volivci, kot to zahteva Ustava. Večina se nas strinja tudi s tem, da bi sistem s preferenčnim glasom podobne moči kot tisti na evropskih volitvah ta problem povsem dovolj dobro rešil, hkrati pa bi ohranil naš volilni sistem razmeroma preprost in razumljiv za volivca, ter v bistvenem enak na vseh pomembnejših volitvah, kar so temeljne zahteve volilnega sistema, ki jim kombinirani sistem ne more zadostiti.

Kar se tiče predloga NSi gre za nekoliko modificiran predlog, ki sem ga prvič predstavil v članku v Pravni praksi št.17-18/2019 in vam ga prilagam temu mailu. Gre za predlog kar obsežne spremembe našega, ne le volilnega, ampak tudi ustavnega sistema, ki pa je kar precej domišljen (mimogrede, v opombi 9 je tudi nekaj o kombiniranem volilnem sistemu).

Vaš očitek, da NSi s svojim predlogom ni mislila resno, je zato neutemeljen, saj je, kljub temu da je bil moj predlog precej omiljen, NSi vendarle izhajala iz iste ideje in iz istih predpostavk. V prejšnjem

mandatu je bila NSi tudi že pripravljena sprejeti preferenčni glas ob obstoječem številu volilnih enot, pa je v zadnjih približno 10 letih največja ovira za to, poleg SDS pravzaprav SD, kjer se za to ne morejo dogovoriti zaradi nekaterih poslancev, ki bi jim ukinitve volilnih okrajev ogrozila izvolitev. Strinjam se z vami, da je Slovenija po začetnem zagonu, ko smo ustanovili in postavili lastno državo,

vse bolj zapadala v neko popolno nezmožnost razvoja ustavnega sistema in da je v tej polarizirani situaciji, ko vsi en drugega držijo za vrat, vsi skupaj pa medtem vse bolj tonemo, naša država v resnih težavah, ki se jih vse premalo zavedamo. Seveda pa te težave niso rešljive z zunaj ustavnimi prijemi, ne morete se postaviti nad ustavo in jo spremeniti na kakršen koli način, ki bi bil neskladen z njo. Ja, seveda so taka razmišljanja protiustavna, če hočete revolucionarna in uresničljiva samo z državnim udarom. Žal ali na srečo, ampak tako je: 2/3 večina v Državnem zboru je seveda visok prag, ki ga je treba prestopiti za sprejetje tudi zelo koristnih sprememb ustave in enaka večina je predpisana tudi za spremembe volilnega sistema. Po drugi strani pa nas ravno to varuje pred tem, da bi vsakokratna vlada lahko pregloboko posegala v ustroj države. Predvsem zato tovrstne spremembe zahtevajo tako širok konsenz.

Kar se tiče sprejetja sprememb volilnega sistema, in tudi ustavnih sprememb, mi lahko verjamete, da si zelo prizadevam, da bi se to zgodilo. Tudi NSi mi je tu kar sledila v zadnjih letih, tudi formalno jih je predlagala na začetku tega mandata. Že takoj sem rekel, da bo sprejeto bodisi vse, ker bo le tako vsak več dobil, kot bo moral popustiti, ali pa pač ne bo sprejeto nič... Pa je enim stvarjem nasprotovala Levica, drugim, predvsem pri volilnem sistemu SD in se je vse skupaj zavleklo do časa, ko najprej zaradi evropskih volitev, zdaj pa že tudi zaradi državnozborskih, moji kolegi ocenjujejo, da ne bodo vzdržali destruktivnega pritiska, ki so mu v tej zvezi izpostavljeni predvsem s strani SDS. Sam sem si zelo prizadeval, da bi to vseeno sprejeli, ampak so se žal odločili tako kot so se.

In ne bo druge, kot počakati na boljše čase in večine za te spremembe. Slej ko prej bo do teh sprememb seveda prišlo in takrat bo tudi nova ureditev enako trdna in trpežna, enako težavna za spreminjanje, kot je veljavna...

Seveda pa bodo, kar se tiče volilnega sistema te spremembe (ideja njihove uveljavitve šele po volitvah 2030 je odlična in daje upanje, da bi si morda vsaj tu tudi mi še premislili - v to smer v stranki pritiskam ves čas) kot pišem v članku, zagotovo ostale znotraj proporcionalnega volilnega sistema in preferenčnega glasu, za revolucionarne spremembe, boste pač res potrebovali revolucijo, v tem smislu vam, čeprav revolucijam nasprotujem, ker demokracije morajo pač evoluirati, na nek način dajem celo prav.

Lepo vas pozdravljam Janez Pogorelec

Pismo 2: odgovor Emil Milan Pintar → Janezu Pogorelcu

Sent: Sunday, January 19, 2025 6:53 PM

Spoštovani g. Pogorelec,

Imam občutek, da ta najina razprava kar lepo poteka, čeprav nekatere stvari vidiva in ocenjujema različno.

Vesel sem, da se strinjava, da možnost, ki jo daje sedanji volilni sistem političnim strankam, da te svoje »prednostne kandidate« umeščajo v katerikoli VO ali VE, odpira prostor številnim manipulacijam. Ne strinjam pa se z vašo oceno, da bo (bi) ta problem »dovolj dobro rešila« že uvedba sistema prednostnega glasu, kot ta velja za evropske volitve, kot pravite. Kako? Tudi če ukinemo VO in vpeljemo kandidatne liste na ravni VE, bodo stranke, tudi vaša, še vedno lahko manipulirale in svoje »prednostne kandidate« še vedno lahko umeščale na katerikoli listo v katerikoli VE oz. na tisto, kjer naj bi bili lažje izvoljivi. Rešitev tega problema je v uvedbi DOMICILA, da lahko na kandidatni listi v določeni VE nastopajo samo kandidati, ki imajo v tej enoti že leta svoje stalno prebivališče. Na žalost se pri tem moram strinjati z vami, da je tudi SD ena od največjih nasprotnic uvedbe domicila.

Seveda pa tudi uvedba obveznega prednostnega glasu in domicila še ne rešuje vseh problemov, ki jih poznamo danes. Na eni strani je to predvsem problem koncentracije kandidatov (in posledično poslancev) iz urbanih središč, na drugi strani pa ostaja problem premajhnega, oz. točneje, nikakršnega vpliva volivcev na izvolitev poslancev. Kakšen vpliv imam kot volivec, če mi stranka vnaprej določi dva slaba kandidata, ki sta se v preteklem mandatu slabo izkazala, jaz pa naj potrdim enega od njiju? Je to res izpolnitev ustavne določbe, da moram imeti kot volivec odločujoč vpliv? Po mojem mnenju ne: odločujoč vpliv ima še vedno politična stranka, ki na tajnem sestanku določi svoje kandidate, na volitvah pa zahteva od nas, da jih potrdimo. Kako rešiti ta problem?

V SINTEZI-KCD in NSVS smo za ta dva akutna problema poiskali rešitev, ki jo prakticirajo številne razvite države: predlagamo, da del poslancev volimo po večinskem načelu (podobno kot župane), pravico določanja kandidatov pa imajo pod enakimi pogoji politične stranke in organizirane skupine državljanov (»državljske liste«). Konkretno predlagamo, da s smotrnim združevanjem dveh dosedanjih VO dobimo 44 novih VO in v njih po omenjenem dvokrožnem večinskem principu izvolimo polovico, to je 44 poslancev (drugih 44 poslancev izvolijo na predlog političnih strank volivci na enak način, kot doslej, torej po proporcionalnem načelu.). S tem rešimo problem »sivih lis«, ki se pojavljajo pri volitvah po sedanjem sistemu, zagotovimo enakomerno pokritost vseh regij, kar je pomembno za decentralizacijo in usklajen policentrični razvoj Slovenije ter povežemo poslance z okoljem in njegovimi konkretnimi razvojnimi problemi.

Ker nam je bilo po razgovorih s predstavniki strank jasno (tudi z vašo), da se vodilni v političnih strankah bojijo volivcev »kot hudič križa«, smo ob tej temeljni varianti ponudili še »Varianto B«. V njej smo poskušali sistem poenostaviti in vpliv volivcev na določanje kandidatov (tu se skriva srž njihovega vpliva) zagotoviti tako, da morajo politične stranke svojo kandidatno listo določiti na ravni VE na nekakšni »javni konvenciji« stranke, na kateri mora biti prisotnih vsaj 100 članov stranke.

Spoštovani g. Pogorelec, ne vem, katera od teh variant, temeljna ali »Varianta B«, vam bolj ustreza. Če pa zavračate obe, pa s tem dokazujete, da tudi vi ne sprejemate ustavnega določila, da je treba volivcem zagotoviti odločujoč vpliv.

In ko sva ravno pri vprašanju Ustave in ustavnosti. Zaradi naše misli, da so stranke (državljanom in volivcem) z umazano deformacijo referendumске zakonodaje in nespoštovanjem Ustave (uvedba pokrajin, demokratizacija volilnega sistema) politične stranke zaprle vse možnosti vpliva na temeljne systemske in razvojne odločitve in da bomo verjetno prisiljeni iskati izven-systemske poti, ste nas obtožili, da rovarimo proti Ustavi in posameznike ozmerjali za »revolucionarje«, kar je v kontekstu vašega političnega dožemanja skoraj gotovo močno pejorativna oznaka.

Moje osebno mnenje je, da v principu ljudstvo, ki je nosilec suverenosti, ne more biti ne-ustavno, dokler ne krši temeljnih načel ustave. Če njegovo hotenje prihaja v nasprotje z veljavno Ustavo, se je treba vprašati, ali niso določila te ustave v nasprotju z voljo ljudstva oz. s temeljnimi načeli, kot so demokracija, spoštovanje človekovih pravic, itd. In če so, jih je treba spremeniti.

Blasfemija Ustave in zavržno dejanje pa je, če Ustave ne spoštujejo prav nosilci zakonodajne oblasti, ki so jo sprejeli. V našem primeru jo eklatantno kršijo poslanci DZ in njihovi upravljavci (»lastniki«), politične stranke. Verjamem, da se s tem strinjate in prav bi bilo, da to kot strokovnjak za ustavna vprašanja tudi javno priznate in s pejorativnimi imeni označite vodstva tistih parlamentarnih strank, ki to počnejo; tudi svoje. Niso svoje ustave kršili Islandci ali Irci, ki so morali nov volilni sistem zasnovati mimo Parlamenta, niti ne Nova Zelandija, ki ga je sprejela na dveh referendumih. Tudi svoje ustave ne

krši VB, ki je ravnokar ustanovila stočlanski svet za pripravo »poštenega volilnega sistema«. Itd. Ne, našo Ustavo kršijo politične stranke oz. »vaši poslanci«. Vprašanje je, koliko časa bo ljudstvo še pripravljeno prenašati to zatohlo strankokracijo. Zato sem vam, g. Pogorelec, že zadnjič predlagal, da se dogovorimo za korekcijo referendumskega sistema, nato pa vprašanje volilnega sistema rešimo preko referenduma. Ne preko umazanega mešetarjenja političnih strank, kjer se stranke vedno znova izkažejo kot neverodostojne, kot se je v tem primeru tudi NSi: kot stranka, ki nekaj predlaga, potem pa glasuje proti lastnemu predlogu.

Ja, v takih pogojih je po mojem mnenju res treba opustiti barantanje s strankami (korekten dogovor očitno tako ni mogoč) in za pripravo in uveljavitev novega Zakona o volitvah v DZ poiskati druge, manj skorumpirane poti.

Emil Milan Pintar

Pismo 3: Janez Pogorelec → Emilu Milanu Pintarju

Sent: Monday, January 20, 2025 5:18 PM

Spoštovani g. Pintar!

Variatio delectat! = "Raznolikost razveseljuje!"

Politične stranke so, kot učimo že naše študente, osnovno sredstvo politične participacije, izražajo demokratični pluralizem in pomagajo pri oblikovanju in izražanju ljudske volje. Glavni vzvod njihovega vpliva je prav pravica postavljati kandidate za člane predstavniških teles. Določen vpliv političnih strank na izbiro kandidatov, ki se kaže v tem, da prav one vlagajo kandidatne liste, je seveda povsem normalen, preferenčni glas pa omogoča, da imajo odločilni vpliv na izvoitev kandidatov volilci, kar je zaenkrat pri nas zaradi volilnih okrajev še neuresničeno. Gotovo se bova strinjala vsaj o tem, da bi bila ureditev s preferenčnim glasom veliko boljša od veljavne. Zgolj ta je tudi znotraj tistega, kar je politično realno, navsezadnje je politika, kot veva, umetnost možnega...

Osebnostnim nimam nič proti pravilu domicila, se mi pa po ukinitvi volilnih okrajev, ko bodo volilne enote obsegale veliko večje območje od domicila kandidatov, ne zdijo več zelo bistveno vprašanje, posebej če bi bilo volilnih enot še naprej samo osem in ne osemnajst, kot predlagamo v NSi.

Sprašujete: "Kakšen vpliv imam kot volivec, če mi stranka vnaprej določi dva slaba kandidata, ki sta se v preteklem mandatu slabo izkazala, jaz pa naj potrdim enega od njiju?" Če bodo volilni okraji ukinjeni, boste imeli izbiro med petimi (v primeru osemnajstih volilnih enot) oziroma med 11 kandidati vsake izmed političnih strank (če volilnih enot ostane sedanjih osem), vsakemu izmed njih boste lahko dali preferenčni glas (ki se je na evropskih volitvah izkazal kot zelo učinkovit, med volilci, ki ga v ogromni večini oddajo, pa tudi zelo dobro sprejet institut za personalizacijo volitev. Problem koncentracije kandidatov v večjih mestnih središčih se da v največji meri urediti s povečanjem števila volilnih enot. Če bi bilo volilnih enot 18, bi bil ta problem nedvomno precej manj izražen, kot če bi jih bilo osem, to je sploh bistvo ideje o povečanju števila volilnih enot.

Politične stranke tudi nikakor ne določijo svojih kandidatov "na tajnem sestanku" ampak so strankarski kandidacijski postopki povsem demokratični in vključujejo najprej evidentiranje kandidatov, določitev predloga kandidatov. Tajno pa je glasovanje o njih na temeljnih organih stranke, kot sta izvršilni odbor in svet stranke, kar demokratičnost utrjuje in ne zmanjšuje.

Pravite, da predlagate ločen volilni sistem, v katerem bi se pol kandidatov volilo na večinskem, pol pa na proporcionalnem delu: "44 novih VO in v njih po omenjenem dvokrožnem večinskem principu izvolimo polovico, to je 44 poslancev (drugih 44 poslancev izvolijo na predlog političnih strank volivci na enak način, kot doslej, torej po proporcionalnem načelu.." Po vašem modelu bi torej imeli povsem ločen večinski in proporcionalni del volitev? Proporcionalni del pa bi potekal izključno na podlagi list kandidatov, brez vpliva volilcev na izbiro kandidata?

Kolikor razumem, pa se v resnici strinjate s predlogom prof. Cirila Ribičiča, ki pa je drugačen, saj bi on bi rad naredil neko različico nemškega modela (ki se mu sicer ne izide, predvsem zaradi fiksne števila poslancev pri nas, medtem ko v Nemčiji to število lahko variira) in po kateri bi večinski del glasovanja služil te za izbiro kandidatov, model pa bi bil, tako kot nemški sicer v celoti proporcionalen. Pustiva ob strani problem splittinga, kompliciranost samega modela...

Sivih lis se lahko znebimo tudi z ukinitvijo volilnih okrajev. Če bi povečali število volilnih enot, bi imeli, enakomerno po vsej državi, na vsakih nekaj več kot 90.000 volilcev izvoljenih po pet poslancev, kar bi bilo zelo reprezentativno ljudsko predstavništvo.

Nič nimam proti določanju list na konvencijah, mislim pa da tudi sedanji sistem evidentiranja kandidatov in njihove izbire s tajnimi volitvami znotraj stranke ni slab, vsekakor mu z vidika demokratičnosti ni mogoče ničesar očitati..

Zavedati pa se morava, da se demokracija, človekove pravice, pravna država - vse to se izvaja zgolj znotraj ustave. Ne more se nekdo proglasiti za ljudstvo in reči, jaz pa sem nad ustavo, meni pa ustave ni treba spoštovati - pa čeprav reče razen njenih temeljnih postulatov - celotno ustavo moramo spoštovati, to ni samopostrežna trgovina! V razliko od kakšnih drugih držav pri nas ustava tudi ne predvideva ustavodajne skupščine, ampak tudi vlogo ustavodajalca izvaja izključno in samo Državni zbor. Res je, da v njem žal že dolgo ni potrebne večine ne za ustavnovitev pokrajin ne za sprejetje drugih pomembnih ustavnih sprememb (za kar si, mimogrede, zelo prizadevam) in žal tudi ne za sprejetje sprememb volilnega sistema, posebej ne kakšnih zelo velikih, ki bi sistem v temelju spremenjale. Veseli bomo lahko, če nam bo uspelo uresničiti pred kratkim zelo jasno izraženo voljo ljudstva glede preferenčnega glasu.

Demokracija je seveda sistem, ki ima mehanizme za uveljavitev volje ljudstva, "če njegovo hotenje prihaja v nasprotje z veljavno Ustavo", Z volitvami bodo v tem primeru pač prišle na oblast druge stranke, drugi ljudje in če bo zagotovljena potrebna večina za spremembe, bodo ti novi ljudje (ali pa tudi stari, tisti, ki smo bili večino poosamostvojitvenega obdobja v opoziciji) spremenili tudi "določila ustave, ki bi bila v nasprotju z voljo ljudstva oz. s temeljnimi načeli, kot so demokracija, spoštovanje človekovih pravic, itd." Po mojem takih določil v ustavi sicer ni, je pa v njej nekaj napak, ki bi jih bilo treba odpraviti.

In ja, tudi za korekcijo referendumskega sistema rabimo relativno 2/3 večino v parlamentu!

Zaradi naše neverodostojnosti, ko smo najprej nekaj predlagali, zdaj pa v strahu pred Janšo glasujemo proti lastnemu predlogu, pa sem precej nesrečen tudi sam. To ni prav in ne prispeva k uspehu na volitvah. Ampak jaz poskušam to spremeniti znotraj stranke in nisem še obupal... Ja, demokracija je pač vsakdanji boj za prav in dobro. In v njem ne zmagujemo vsak dan, prej bi lahko rekli, da so taki dnevi redki. A slej ko prej pridejo, posebej če imaš prav, in če si dovolj vztrajen in prepričljiv.

Lepo vas pozdravljam

Janez

Pismo 3: odgovor Emil Milan Pintar → Janezu Pogorelcu

Sent: Thursday, January 23, 2025

Spoštovani g. Pogorelec,

Vaš zadnji zapis mi je bil zelo všeč. Mislim, da o večini odprtih vprašanj razmišlja podobno, razlike pa nastajajo predvsem zato, ker vi ta vprašanja obravnavate predvsem teoretično-sistemske, jaz pa skozi kritično analizo obstoječe prakse.

Najbolj je to razvidno že na samem začetku vašega zapisa, v tistem delu, ko pišete, kaj učite študente o političnih strankah. Z vsem, kar tu zapišete o strankah, se v teoriji in v principu strinjam: take NAJ BI BILE POLITIČNE STRANKE IN TAKO NAJ BI DELOVALE. In družba naj bi imela nad strankami korekten pravni nadzor, tako glede tistega, kar imenujemo »notranji demokratični ustroj stranke«, kot glede financiranja stranke, njenih ciljev, itd. In taki stranki naj ne bi prišlo niti na misel, da krši Ustavo, itd. Do tu vse lepo in prav in o tem se (verjetno) v celoti strinja.

Kaj pa, če naše politične stranke niso take? Kaj pa, če družba nad njimi nima nobenega ustreznega nadzora več, kaj, če se te stranke poživljajo na Ustavo (odnos do ustanovitve pokrajin), če sprejemajo svoje odločitve mimo nje in v nasprotju z obstoječim pravnim redom, če so ne le dopustile razraščanje korupcije in klientelizma v politični sferi, temveč v njem tudi neposredno sodelujejo? Če so dejansko postale neke oblike »zasebnih podjetij« (za črpanje javnih sredstev), kot je zadnjič v Pismih bralcev zapisal nek zgroženi državljani. Kaj, če so te stranke dejansko »ugrabile državo«, vzpostavile svoj nadzor nad DZ, policijo, sodnim sistemom, vojsko, itd. in si prisvojile politično oblast do te mere, da moramo govoriti o sistemu STRANKOKRACIJE?

Potem je verjetno treba te stranke, pa tudi našo realno politično situacijo, obravnavati malo drugače oz. ne zgolj na predpostavkah teoretičnih predikcij.

Prav zaradi te različne optike verjetno različno vidiva nekatere nujne ali možne elemente novega volilnega sistema. Mogoče bi lahko razpravo bolje organizirala, če bi jo razčlenila v posamezne točke.

Naj preskusim ta moj predlog:

1. Ker se čas za spremembe volilnega sistema še v tem mandatu hitro izteka, ne bova, kot ste zapisali, predlagala nič tistega, kar presega verjetnostni krog možnega sporazuma. Mi zato ne bomo vztrajali na predlogu neposrednih volitev polovice poslancev po dvokrožnem volilnem sistemu (osnovni predlog novega Zakona o volitvah v DZ (ZVDZ)), temveč ponujamo v dogovor poenostavljeno »B varianto«.

Hkrati predlagam, da vi opustite vaš predlog (s katerim se vaša stranka tudi sicer ne strinja več), ki vsebuje zahtevo za 18 VE in volitev 92 poslancev; slednje je v nasprotju z ustavo oz. bi zahtevalo njeno spremembo. Tako iskanje soglasja za spremembo ustave kot iskanje političnega soglasja za zakon o 18 volilnih enotah po našem mnenju nima realne verjetnosti uspeha.

Prva točka torej pomeni: Ne eni ne drugi NE bomo predlagali spremembe števila VE niti njihovega preoblikovanja.

2. Vsebinsko vaš predlog razen spremembe števila VE in števila poslancev ter uvedbe prednostnega glasu (PG) ni vseboval ničesar drugega, kljub temu pa se morava pogovoriti o drugih elementih, ki šele skupaj zagotavljajo demokratizacijo volilnega sistema.

3. PREDNOSTNI GLAS (PG)

Prednostni glas je po mojem smiselno samo, če je opredeljen kot obvezen in absoluten (OAPG). Poskuse utemeljevanja golega PG z izkušnjami ali primerjavo z volitvami evro-poslancev (EP) sam razumem kot obliko politične manipulacije: pri volitvah EP imamo eno samo VE, to je država Slovenija, pri volitvah poslancev v naš DZ bomo imeli (najmanj) 8 VE. Tudi argument, da je določilo njegove obveznosti nepotrebno, ker »tako ali tako večina volivcev že uporablja PG«, sam razumem bolj kot proti argument. Če večina volivcev PG že uporablja, zakaj vas potem moti, da v sistem zapišemo, da je njegova uporaba obvezna? Če vas moti, ker bi pomenil »nekakšen pritisk na večino volivcev«, potem to pomeni, da ga večina volivcev ne prakticira in ga je seveda potrebno uvesti v zakon, če naj bi bil PG učinkovit.

4. DOMICIL

Všeč mi je bila vaša razlaga v enem od prejšnjih dopisov, da prakso političnih strank, da svoje »prednostne kandidate« razporedijo v VO, kjer je verjetnost njihove izvolitve največja, dejansko razumete kot politično manipulacijo. Na pogovoru s predstavniki vaše stranke je predsednik celo izjavil, da NSi razpolaga s 5 tako zanesljivimi okraji, da bi bil v njih izvoljen kandidat NSI, ne glede na to, koga bi stranka kandidirala (njegovo izjavo sem malo polepšal, ker se mi njegova živalska primerjava ne zdi ravno spoštljiva za vaše poslance). Zlasti pri strankah, katerih rezultati volitev so relativno nizki, torej dobijo na volitvah le 5 – 7 poslancev, vsaj pet mest vselej zavzamejo člani vodstva stranke, včasih celo eni in isti. To pomeni, da volilni sistem, ki to dopušča, volivcem ne omogoča selekcije neuspešnih politikov, kar je ena bistvenih demokratičnih norm modernega volilnega sistema. Mislim, da se glede tega strinja, zato bi se lahko strinjala tudi z zaključkom, da je uvedba principa domicila smotrna, če že ne nujna.

Tudi argument, da z opustitvijo VO in oblikovanjem kandidatnih list na ravni VE določilo domicila zgublja na pomenu, je protislovno: če z uvedbo VE dejansko zgublja na pomenu, zakaj se ga politične stranke potlej tako branite?

Verjamem, da bi se stranke glede uvedbe domicila lahko oz. morale dogovoriti oz. da to lahko predlagamo skupaj.

5. PREDSTAVITVENA IZKAZNICA

Ukinitev VO in uvedba kandidatnih list (verjetno z 11 kandidati) še zaostre problem, da volivci slabo poznajo kandidate, oz. točneje, da od sleherne stranke poznajo samo tistih par oseb, ki se redno pojavljajo na TV. Z uveljavitvijo prednostnega glasu pa bo dobro poznavanje kandidatov samo še bolj pomembno in nujno. Zato smo predlagali, da se hkrati z objavo kandidatne liste objavijo tudi sistematično urejeni podatki o slehernem kandidatu, z dodatkom, da ugotovitev lažiranja podatkov nujno vodi k izbrisu kandidata iz liste (izbris liste?) oz., če je že izvoljen, k njegovi izgubi mandata.

Tudi ta predlog je tak, da verjamem, da ga lahko predlagamo skupaj.

6. VPLIV VOLIVCEV NA VOLITVE

Izhajamo iz principa, da demokratičnost volilnega sistema zahteva, da so interesi volivcev (državljanov, ljudstva) prisotni že v procesu določanja kandidatov. Teza, da je ta demokratičnost danes zagotovljena že s tem, da lahko vsak član stranke svojemu volilnemu štabu predlaga kandidata, je puhlica, ki nima značaja resnega argumenta. Mnenja nekaterih, da že naš sedanji volilni sistem dopušča, da svoje kandidate vlagajo tudi državljani posamično ali skupine državljanov, pa je formalistično pravno zavajanje, saj doslej še nikomur ni uspelo, da bi bil izvoljen po tej poti. Najprej je ta postopek otežen s številnimi zaprekami, kot je zbiranje tisoče podpisov državljanov za podpis take kandidatne liste, kjer na drugi strani strankam zadoščajo že trije podpisi poslancev, nato je očiten nekorekten odnos medijev, itd. Sam vse to razumem predvsem kot izraz strankarske oholosti in posmeh državljanom. Tudi če določena civilnodružbena organizacija to pot prehodi, jo na koncu čaka neosvojljivi 4 odstotni volilni prag.

Čeprav je seveda jasno, da (teoretično) politične stranke predstavljajo obliko organiziranja državljanov, ki se prvenstveno uporablja predvsem v volilne namene, kot zapišete v uvodu, g. Pogorelec, je pri nas precej drugače. Ta definicija političnih strank je smiselna, če bi stranke jasno definirale svoje članstvo, ga zavezale s strankarskimi izkaznicami in plačevanjem članarine in dosegle, da se v stranke včlani velika večina državljanov.

Če pa je v strankah včlanjeno zgolj nekaj deset odstotkov državljanov (in stranke parazitirajo na državnem proračunu, ker je članarina zanje skoraj zanemarljiv prihodek), se moramo obvezno vprašati, kako na volitvah zagotoviti prisotnost interesov ostalih državljanov, ki se v take stranke, kot jih imamo, očitno ne želijo včlaniti (javni podatki o ne-zaupanju v stranke povedo veliko).

Naš predlog je, da bi morali zagotoviti neposredne volitve dela poslancev po dvokrožnem večinskem principu, tako, kot danes volimo župane – in poslanca manjšin. (Zoprno vprašanje: zakaj njiju da, ostalih poslancev pa ne?).

(Opomba: ta del vašega zapisa o našem predlogu, da polovico poslancev volimo direktno po dvokrožnem večinskem principu, oz. o vaši tezi, da gre za dva »ločenega sistema«, mi je nerazumljiv oz. obratno: zdi se mi, da vi ne razumete našega predloga. Mogoče bi razgovor ob kavi pomagal rešiti ta problem. Se strinjate?)

Dokler pa ta sistem ne bo sprejet, predlagamo, da stranka, ko oblikuje predlog kandidatne liste, skliče nekakšno konvencijo (vsaj 100) članov svoje stranke v določeni VE in na njej potrdi kandidatno listo. Če bi stranke to konvencijo korektno izpeljale, bi bila to lahko pomembna animacija volivcev, zato ne razumem strahu in odpora, ki ga kažejo vodstva strank do te oblike zbliževanja s svojimi volivci – ki pa je lahko tudi oblika večje odprtosti kandidatnih list.

Veseli me, da tega predloga ne zavračate, saj bi v naš prostor vnesel precej demokratičnih elementov.

7. REDEFINICIJA SPOLNE KVOTE

Če je doslej veljalo, da mora kandidatna lista vsebovati vsaj 35 % kandidatk ženskega spola, predlagamo, da bi za naslednje volitve veljalo določilo, da mora biti na vsaki volilni listi in na spisku vseh kandidatov posamezne stranke vsaj 40 % kandidatov/k manj zastopanega spola.

Tudi to določilo je take vrste, da verjamem, da se z njim lahko strinja oba.

8. OBVEZNOST VOLITEV

Za naslednje volitve NE PREDLAGAMO, da bi bile obvezne.

9. ELEKTRONSKA IZVEDBA VOLITEV

Ocenjujemo, da nobena naša vlada še ni zagotovila možnost korektne izvedbe volitev prek elektronskih medijev, zato tega ne predlagamo.

10. VPLIV MEDIJEV NA IZVOLITE POSLANCEV

Poseben problem predstavlja v predvolilni kampanji fokusiranje medijev na določene kandidate, ki ga v dobršni meri usmerjajo stranke, vendar v tem trenutku nimam energije za iskanje boljših rešitev.

DODATEN KOMENTAR.

Spoštovani g. Pogorelec,

Tisti del vašega komentarja, ki nakazuje nekakšne razlike med mojim tolmačenjem naših stališč in stališči dr. C. Ribičiča, se mi zdi, kot sem zapisal, nesporazum in nanj ne bom odgovarjal; to prepuščam Cirilu.

Prav tako ne bom odpiral razprave o naravi političnih strank in njihovem odnosu do oblasti, čeprav se mi zdi, da je tisto, kar ste o tem napisali vi, preozko in premalo konkretno glede na stanje v posamezni družbi. Predvsem pa sem prepričan, da se z razpravo o političnih strankah in suverenosti ljudstva de facto odpira razprava o izvoru oblasti: ali ta res izhaja od boga, kot to posredno verjame večina parlamentarnih demokracij v zahodni Evropi, (zato je moral britanskega kralja Karla III kronati cerkveni voditelj), ali pa izhaja iz suverenega ljudstva, kot so poudarjali že običaji ustoličevanja (ne kronanja!) slovenskih vojvod na Gosposvetskem polju? Ob tem še majhna uganka: ali veste, koga predstavlja kip na vrhu Kapitola v Washingtonu in kašen je njegov pomen za razpravo o izvoru oblasti? Tako nove oblasti v ZDA kot strankarske oblasti v Sloveniji.

Povabilo na kavo pa seveda velja.

Vaš Emil Milan Pintar

Pismo 4: Janez Pogorelec → Emilu Milanu Pintarju

Sent: Friday, January 24, 2025 2:54 PM

Spoštovani g. Pintar,

Žal, ampak vaša varianta B je nedvomno nekaj "kar presega verjetnostni krog možnega sporazuma" Zelo verjetno je, da je za ta mandat sploh konec in da ga nobena varianta več ne presega. Žal, ampak takle imamo... Naš predlog je sicer zdaj ponudila Svoboda, in kompromis, da bi se začel uporabljati šele z letom 2030 daje neko trohico upanja, prepričan pa sem, da je edina varianta, ki je lahko sprejeta, prav ta. Pri tem minimalna sprememba ustave, če obstaja 2/3 večina sploh ni problem, saj enako večino rabimo že za zakon. Če pa je ne bo, je ne bo za nič, niti za spremembo zakona. 18 volilnih enot ima to prednost, da ljudsko predstavništvo približa ljudem, in da morda lahko odpravi dvome pri tistih poslancih, ki se bojijo, da v večjih volilnih enotah s preferenčnimi glasovi ne bodo mogli biti izvoljeni in zato glasujejo proti, zato tega predloga in tudi njegovega vpliva na demokratizacijo in enakomernost našega političnega predstavništva nikar ne podcenjujte.

Prednostni glas je smiselno opredeliti kot obvezen in absoluten le, če se bojimo, da ga ljudje ne bodo sprejeli in uporabljali. Glede na naše izkušnje z evropskimi volitvami, kjer preferenčni glas uporablja 80% volivcev in so vsi kandidati izvoljeni na podlagi preferenčnih glasov, pa ti pomisleki postanejo irelevantni, saj je ob takih odstotkih učinek preferenčnega glasu že sedaj tak kot če bi bil obvezen in absoluten. Nič nimam proti, če se uvede kot tak, vendar pa bi bil tudi če bi bil neobvezen in relativen, glede na sprejetost v volilnem telesu popolnoma enako učinkovit, zato se je nesmiselno preveč prerekati o njem ali s s tem celo ogroziti sprejetje vseh sprememb.

Nič novega ne poveste, ko pravite, da imamo pri nas izvoljive in neizvoljive volilne okraje. Pri SDS bi lahko dali v nekatere volilne okraje kandidirat tudi kozo, pa bi bila izvoljena, medtem ko na primer na Fužinah niti Janša ne bi bil izvoljen. Ravno zato je tako pomembno, da ukinemo volilne okraje in uvedemo preferenčni glas, da o izvolitvi več ne bodo mogle odločati stranke ampak volivci s preferenčnim glasom, pri čemer bo, če bo volilnih enot 18, lahko, enakomerno po vsej državi, izvoljenih po pet poslancev na vsakih 95000 volivcev, Nič nimam niti proti domicilnemu načelu, ne bi pa za ta princip žrtvoval samih sprememb in se mu rajši odrečem, kot da ne bi bile sprejete. Volivcem se da zaupati, da če bodo imeli izbiro med kandidati, se bodo praviloma odločili za kandidata iz njihovih krajev. Problem je, da sedaj izbire med kandidati znotraj stranke nimajo.

Vaša teza, da stranke niso demokratične in da nad njimi ni ustreznega nadzora, vas vsaj v demokraciji težko privede do sklepa, da je "treba te stranke, pa tudi našo realno politično situacijo, obravnavati malo drugače oz. ne zgolj na predpostavkah teoretičnih predikcij" me spominja na ustavne spremembe glede imenovanja ministrov. Ljudem razložiš, da skušamo uvesti v vsem bistvenem popolnoma enak sistem kot ga imajo v Nemčiji, pa ti rečejo, ja, veš Janez, tam je pa demokracija, tam pa je to drugače kot je pri nas, mi pa za to nismo zreli in podobne neumnosti. Če ne bomo postavili svoje ureditve v okvire demokratičnosti in delujočih postulatov, če bomo prilagajali svoj sistem svoji lastni nedemokratičnosti, potem nikoli ne bomo dobro delujoča demokracija. Seveda je treba vztrajati, da stranke delujejo zakonito in znotraj pravnega sistema in zagotoviti ustrezen nadzor, ne bomo menda

zaradi težav, ki se pojavljajo v vseh sistemih, rušili sistema in se šli revolucij? Ne, mlada država smo in vse kar potrebujemo, je, da utrdimo svojo pravno državo. Je pa to seveda garanje, ni pravih bližnjic in odpori vseh, ki imajo od nereda koristi, so hudi... Ampak vsak narod ima natančno tako demokracijo kakršno si jo zasluži. Demokracija je pač za pokončne ponosne, pogumne ljudi, ki jim ni vseeno in ki jih ni strah se izpostaviti zanjo... Seveda pa je demokracija kot sistem v zadnjih 200 letih pokazal vse svoje prednosti, vso svojo trpežnost in zmožnost odpravljanja lastnih napak, tako da se je veliko modreje držati njenih "teoretičnih predikcij", kot si izmišljati svoje...

Naš sistem predlaganja kandidatov je v resnici povsem v redu, saj se kandidati določajo s tajnim glasovanjem, praviloma na Izvršilnem odboru ali na svetu stranke, pogosto pa tudi na obeh. V resnici bolj demokratičnega načina ni in če temu pridružimo še ženske kvote in morda domicil, za katerega pledirate, pravzaprav ne vem, kaj bi se še dalo narediti.

Vas v resnici motijo stranke? Zakaj, saj lahko s svojimi somišljeniki vsak ustanovi svojo? To je pač temeljni način politične participacije v demokracijah. Stranke so nastale takrat, ko se je volilna baza razširila zgolj s plemstva, davkoplačevalcev, moških, na vse volilno telo. Takrat se je pojavila potreba po organizaciji, ki bi lahko nagovorila vse državljane... A tu sva spet pri teoriji... Dejstvo je, da tudi posameznik lahko kandidira, je pa res, da je prav iz razlogov, zaradi katerih so nastale stranke, ker ne združuje dovolj organizacijskega, intelektualnega in finančnega potenciala, težko dovolj prodoren, da bi lahko nagovoril dovolj volivcev za izvolitev. Se bova pa gotovo strinjala, da to ni nek velik problem, saj ima, kot rečeno, vsak državljan pravico ustanoviti stranko in (pre)množi se je poslužujejo, že skoraj po načelu en Slovenec tri stranke. Vsaj tradicionalne stranke nedvomno že sedaj jasno "definirajo svoje članstvo, ga zavežejo s strankarskimi izkaznicami in plačevanjem članarine". Koliko ljudi se v stranke včlani pa je seveda odvisno predvsem od samih državljanov, nikjer na svetu ni ta odstotek kaj dosti drugačen kot pri nas. Argument, pri nas je pa drugače, preprosto ne vzdrži. Kar se tiče financiranja strank je proračunsko financiranje, tudi tu se bova verjetno strinjala, neprimerno boljše od korporativnega, ko stranke podjetjem vračajo usluge za denar, ki jim ga donirajo, zato smo to prepoved pred leti pod Virantom (na moj predlog iz ozadja) tudi uvedli.

Kar se kave tiče, z veseljem enkrat drug teden. Se pa bojim, da jaz volilne sisteme precej dobro razumem...

Elektronska izvedba volitev je prav tako izjemno problematična, zato je nobena država (razen Estonije) nima. Pri elektronskih volitvah je namreč treba najprej nedvomno identificirati volivca, potem pa njegov glas enako zanesljivo anonimizirati zaradi tajnosti glasovanja. Ni tehnologije, ki bi to naredila na nivoju volilnega imenika in volilne skrinjice, pa mi lahko verjamete, da sem sicer velik IT navdušenec. Danes nad izvedbo volitev bdi 20.000 ljudi, pri elektronskih volitvah bi to bilo nekaj IT strokovnjakov... Ni nekaj, kar bi bilo transparentno in čemur bi se dalo zaupati...

O vsem ostalem pa, kot rečeno, na kavi. Moj telefon je 031 243945.

Lepo vas pozdravljam, Janez

Pismo 4: odgovor Emil Milan Pintar → Janezu Pogorelcu

Sent: Thursday, January 30, 2025 12:23 PM

Spoštovani g. Pogorelec,

Priznati moram, da mi je vaš zadnji odgovor vzel precej poguma za nadaljevanje dialoga. Zakaj?

Pri »logiki dialoga« so nas na fakulteti učili, da moramo dialog usmerjati od splošnega proti konkretnemu, torej od načel do konkretnih dejstev in odločitev. Zato sem zadnjič poskušal definirati osnovne elemente novega volilnega sistema in argumente zanje, v upanju, da se bova v nadaljevanju dialoga posvetila tem argumentom in nazadnje našteje elemente sprejela ali odklonila, ter tako skicirala vsebino bodočega kombiniranega volilnega sistema, ki bi ustrezal Sloveniji.

Nasprotno ste vi razpravo ponovno zapeljali v ponavljanje splošnih ugotovitev o demokraciji in odnosu do političnih strank nasploh, kar gotovo ne prispeva k oblikovanju dogovora o pomembnih elementih novega sistema.

P. S. : Ker so mi omejili uporabo računalnika, bo zelo kratek, zato se bo mogoče zdelo, da sem odrezav – ne jemljite mi tega v zlo.

1. Najprej vaš predlog za 18 VE: gotovo obstoji nekaj, predvsem tehničnih razlogov, da se sedanje število VE (8) poveča. Na razpolago so števila 11 in 22, ki ne zahtevajo spremembe ustave, saj se število 88 z njimi deli brez ostanka in tako ni potrebe za druge korekcije. Za število 18 NI NOBENEGA DODATNEGA ARGUMENTA, razen, oprostite mi, poudarjanje političnega pomena NSi, da je prav NSi »konstruktivno sodelovala v razpravi in ponudila svoj originalni predlog«. Sam sem prepričan, da je ta originalnost (predlog za 18 VE, ne pa za 11 ali 22), pravzaprav dokaz, da s predlogom NSi ni mislila resno; nazadnje se je to tudi izkazalo, saj ga je NSi preklicala prej, kot smo se lahko začeli o njemu pogovarjati.
2. Mislim, da o demokratičnosti sedanjega postopka določevanja kandidatov v političnih strankah nima smisla razpravljati. O kandidatih odloča zelo ozek krog vrha strank, ki najprej kot kandidate določi sebe oz. člane vodstva stranke razporedi v izvoljive okraje. Vesel sem, da to dejstvo, na katerega nekateri opozarjamo že več kot dve desetletji, tudi vi sprejemate. Kaj lahko storimo, da to zlorabo odpravimo ali vsaj omilimo? Deloma bi to spremenili že z uvedbo principa domicila, še bolj pa z uvedbo principa, da polovico poslancev-poslank volimo na predlog POLITIČNIH STRANK ALI DRŽAVLJANSKIH LIST, in to po dvokrožnem večinskem principu, kot so danes voljeni župani. To je tudi naš osnovni predlog kombiniranega volilnega sistema. Dokler tega zares demokratičnega principa ne uvedemo, bi morale politične stranke pristati vsaj na »minimalni demokratični standard«: da kandidatno listo določijo in potrdijo na konvenciji stranke na ravni VE, na kateri sodeluje vsaj 100 članov stranke. Zavračanje tega demokratičnega principa z razlago, da je postopek določanja kandidatov že sedaj demokratičen, avtomatsko sproža vprašanje, ali nekdo ne zmore ali noče razumeti pojma demokracija – vprašanje, ki je v vsakem dialogu o demokratizaciji volilnega sistema zelo moteče.
3. To, da »vaš predlog zdaj ponuja vlada«, seveda ni potrjevanje kvalitete ali ustreznosti tega predloga, temveč zgolj element politične igre, kar dobro veste. Lahko bi temu rekli tudi drugače: je oblika političnega izsiljevanja, ki ga NSi dobro obvladuje že leta – če ne boste sprejeli našega predloga, ne bomo mi podprli vašega. Vendar volivci zdaj to igro že bolje razumejo in tega, kot kažejo rezultati anket (padajoča priljubljenost NSi), ne sprejemajo več tako zelo pozitivno.
4. Vaša »odklonitev naših predlogov v kompletu«, z utemeljitvijo, da niso »znotraj polja mogočega dogovora«, kaže, da nimate ustreznih strokovnih argumentov proti njim.

Pravzaprav kaže še na nekaj več: da ste potihoma že pristali, da predlog novega volilnega zakona »FORMULIRAJO IN SPREJMEJO POLITIČNE STRANKE« po načelu: česar ne maramo, ni sprejemljivo, strokovni argumenti gor ali dol. Oblast je naša in je ne damo.

5. V SINTEZI-KCD in NSVS te logike ne sprejemamo. Ne izhajamo iz vprašanja, kaj bi bile politične stranke mogoče vendarle pripravljene sprejeti (če bi jih prosili na kolenih), temveč predlagamo sistem, za katerega verjamemo, da je boljši od sedanjega, da ustreza Sloveniji v tej fazi razvoja. S predlaganimi spremembami poskušamo odpreti volilni sistem nasproti civilni družbi (volivcem), odpre za kvalitetne strokovne kadre, ki bi nadomestili sedanje profesionalne politike, ki so že vsaj v dveh mandatih dokazali, da niso sposobni kvalitetno in odgovorno voditi države. Oblikujemo torej predlog, za katerega verjamemo, da bi ga politične stranke MORALE SPREJETI, če bi interese slovenske države in družbe postavljale pred svoje »posebne« interese, ki jih zaznamujeta predvsem politični klientelizem in korupcija.

Mislim, da so naša (in moja) stališča glede tega jasna. Vse, kar je v vašem zadnjem zapisu dodatno napisano o demokraciji in (mojem) odnosu do nje, o političnih strankah in (mojem) odnosu do njih, do zakonitosti in ustavnosti, postane zato nepomembno, nesmiselno, zgolj prašenje ceste, po kateri naj bi tekel dialog. Je že onstran dialoga o stvari, postaja dialog »ad hominem«. Opazujem ljudi na oblasti in njihovo prepričanje, da so nepogrešljivi (Srbi imajo tozadevno krasen pregovor: »groblja su puna onih, bez kojih se nije moglo«). Da je dialog o spremembah nepotreben, itd. Da je prav njihova oblast edina prava realnost mogočega, itd. Toda včasih pa se jim vendarle zalomi.

Za kavo bom poklical, ko se »znebim« zdravnikov. Predlagam, da se še enkrat pomudiva o našem predlogu kombiniranega volilnega sistema in vprašanju, zakaj ga stranka NSi odklanja, prav tako pa tudi princip domicila ter javno oblikovanje in potrjevanje kandidatnih list.

LP, Milan